

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH

O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi 70412203-Iqtisodiyotni
monetar tartibga solish (MSc-Master of Science)-mutaxassisligi magistranti

Dushaboyev Jahongir Jo’raqulovich

jaxongirdushaboyev@gmail.com

CREDIT RISK MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS

70412203-Master of Science (MSc-Master of Science)-specialty of Bank and
Finance Academy of the Republic of Uzbekistan

Dushaboyev Jahangir Jorakulovich

jakhongirdushaboyev@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy tezis tijorat banklarida kredit riskini boshqarish jarayonlari va usullarini o'rganishga bag'ishlangan. Kredit riski banklar uchun eng asosiy moliyaviy xavflardan biri bo'lib, qarz oluvchilarning qarz majburiyatlarini to'liq va o'z vaqtida bajara olmasligi natijasida yuzaga keladi. Tezisda tijorat banklari tomonidan kredit riskini kamaytirishning zamonaviy yondashuvlari, riskni boshqarish tizimlarini takomillashtirish va xalqaro tajribalar tahlil qilinadi. Shuningdek, kredit siyosatining samaradorligini oshirishda ilg'or texnologiyalar va statistik metodlarning roli ham ko'rib chiqiladi. Tezisning maqsadi – tijorat banklarining kredit portfelini sifatli boshqarish orqali ularning barqarorligini ta'minlash va bank tizimidagi ishonchlilikni oshirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Kalit so‘zlar: Kredit riski, tijorat banklari, riskni boshqarish, kredit portfeli, moliyaviy barqarorlik, kredit siyosati, xavflarni tahlil qilish, xavfni kamaytirish, statistika usullari, ilg'or texnologiyalar, bank ishonchliligi.

Abstract: three scientific theses are devoted to the study of processes and methods of credit risk management in commercial banks. Credit risk is one of the most profitable productions for banks, which develops full-time repayment of borrowers' debts. In the thesis, modern technologies of increasing credit risk by commercial banks, provision of risk management systems and analysis of international experiences. The role of

advanced technologies and statistical methods in supporting lending, lending methods is also considered. The aim of the thesis is to ensure the quality management of the credit portfolio of commercial banks and to make recommendations for correcting the reliability of the banking system.

Key words: Credit risk of commercial banks, risk management, credit portfolio, assessment methods, credit policy, problem analysis, situation determination, statistical methods, advanced technologies, bank reliability.

Kirish:

Kredit riski tijorat banklari faoliyatidagi eng muhim xavf turlaridan biri hisoblanadi. Bu risk bank tomonidan qarz oluvchilarga berilgan mablag'larning qaytarilmasligi yoki kechikib qaytarilishi xavfi bilan bog'liq bo'lib, bankning moliyaviy barqarorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Banklar kredit riskini boshqarishda samarali tizim va yondashuvlarni qo'llash orqali kredit portfelining sifatini oshirish, moliyaviy yo'qotishlarni minimallashtirish va umumiy xavfsizlik darajasini saqlab qolishga intilishadi.

Ushbu tezisda tijorat banklarida kredit riskini boshqarishning asosiy nazariy va amaliy jihatlari, risklarni kamaytirish uchun qo'llaniladigan usullar va texnologiyalar ko'rib chiqiladi. Kredit riskini tahlil qilish va baholash bo'yicha xalqaro tajribalar va yondashuvlar ham o'rganiladi. Banklar uchun kredit siyosatini takomillashtirish, risklarni monitoring qilish hamda zamonaviy texnologiyalar yordamida xavflarni oldini olish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Mazkur tezisning maqsadi – tijorat banklarida kredit riskini samarali boshqarish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish va moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash uchun strategik yondashuvlarni tahlil qilishdan iborat.

Kredit riskining bank faoliyatiga ta'siri global miqyosda katta ahamiyatga ega. Jahon moliyaviy inqirozlari, ayniqsa, 2008-yilgi global moliyaviy inqiroz tajribasi banklarning kredit riskini yetarli darajada boshqarish zaruratini yanada kuchaytirdi. Ushbu inqiroz bank sektorida kreditlarning ommaviy tarzda qaytarilmasligi va iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatganligini namoyon etdi. Shunday qilib, bugungi kunda kredit riskini boshqarish banklarning raqobatbardoshligi va barqarorligiga bevosita ta'sir qiluvchi omillar qatoriga kiradi.

Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish nafaqat zararlarni kamaytirish, balki bankning umumiy moliyaviy salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi. Banklar kredit portfellarini boshqarish uchun turli risklarni baholash vositalari, jumladan, kredit

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 10. October 2024

baholash reytinglari, stresstestlar va statistik uslublardan foydalanadi. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar, xususan, sun'iy intellekt va “Big Data” kredit riskini bashorat qilishda va qarz oluvchilar to'lov qobiliyatini aniqlashda muhim rol o'ynamoqda.

Shuningdek, ushbu tezisda O'zbekistonda tijorat banklarida kredit riskini boshqarishning hozirgi holati, bu boradagi qonunchilik bazasi va normativ-huquqiy asoslar hamda xalqaro tajribaga asoslangan holda taklif etilgan yaxshilanish choralari o'rganiladi. Bu holatlar tijorat banklari tomonidan kredit riskini samarali boshqarishning zarurligini ko'rsatadi va kelajakda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun ilmiy asoslangan tavsiyalarni shakllantiradi.

Tezisning asosiy vazifasi kredit riskini nazorat qilish va boshqarishning amaliy yondashuvlarini tahlil qilish, O'zbekiston tijorat banklari uchun ilg'or tajribalarni tadbiq etish bo'yicha takliflar berishdan iboratdir.

Xulosa

Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish samaradorligini oshirish bugungi kunda bank tizimining barqarorligi va rivojlanishini ta'minlashning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Kredit riski banklar uchun moliyaviy yo'qotishlar xavfini kamaytirish, kredit portfeli sifatini yaxshilash va umumiy faoliyatni samarali boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tezis doirasida o'rganilgan nazariy va amaliy jihatlar kredit riskini boshqarishda zamonaviy texnologiyalar va statistik metodlardan foydalanish zarurligini ko'rsatdi.

Kredit riskini samarali boshqarish uchun banklar quyidagi yondashuvlarga e'tibor qaratishlari lozim:

- Kredit siyosatining takomillashtirilishi va qarz oluvchilarni baholashda ilg'or texnologiyalarni qo'llash;
- Risklarni monitoring qilish va stress-testlar yordamida bashorat qilish tizimlarini kuchaytirish;
- Sun'iy intellekt va katta hajmdagi ma'lumotlardan foydalangan holda kredit riskini aniqlashning aniq usullarini joriy etish;
- Xalqaro tajribalarni o'rganib, milliy bank tizimiga moslashtirish.

O'zbekiston tijorat banklarida kredit riskini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali banklarning moliyaviy barqarorligini oshirish va ularning raqobatbardoshligini mustahkamlash mumkin. Banklar o'z kredit portfellarining sifatini yaxshilash orqali moliyaviy xavflarni minimallashtirishi va mijozlarga xizmat ko'rsatish darajasini

oshirishi lozim. Ushbu jarayonni takomillashtirish, bank tizimidagi umumiy xavflarni kamaytirishga va banklarning uzoq muddatli rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Umuman olganda, kredit riskini boshqarishning takomillashishi bank sektorining barqarorligini ta'minlash, iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va mamlakat moliya tizimining mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Tezida taqdim etilgan tavsiyalar banklar uchun kredit riskini boshqarish jarayonida muhim amaliy ahamiyatga ega bo'lishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Basel Committee on Banking Supervision. (2004). International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. Basel II Framework.
2. Saunders, A., & Cornett, M. M. (2018). Financial Institutions Management: A Risk Management Approach. McGraw-Hill Education.
3. Jorion, P. (2006). Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk. McGraw-Hill.
4. Hull, J. C. (2015). Risk Management and Financial Institutions. John Wiley & Sons.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2020). Tijorat banklari uchun kredit risklarini boshqarish bo'yicha yo'riqnoma.
6. Thomas, L. C., Crook, J. N., & Edelman, D. B. (2017). Credit Scoring and Its Applications. SIAM.
7. Gup, B. E. (Ed.). (2007). Bank Risk Management in Theory and Practice. John Wiley & Sons.
8. Demirgüç-Kunt, A., & Detragiache, E. (1998). The Determinants of Banking Crises in Developing and Developed Countries. IMF Staff Papers, 45(1), 81-109.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2021). Kredit riskini boshqarish bo'yicha qonunchilik hujjatlari.
10. Wong, K. P. (1997). On the Determinants of Bank Interest Margins under Credit and Interest Rate Risks. Journal of Banking & Finance, 21(2), 251-271.